

Vjera u Božje milosrđe kod pape Benedikta XVI. i pape Franje

Bilandžić, Mirna

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Catholic Theology / Sveučilište u Splitu, Katolički bogoslovni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:202:643959>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-12**

Repository / Repozitorij:

[Repository of The Catholic Faculty of Theology
University of Split](#)

**SVEUČILIŠTE U SPLITU
KATOLIČKI BOGOSLOVNI FAKULTET
DIPLOMSKI TEOLOŠKO-KATEHETSKE STUDIJE**

Mirna Bilandžić

Vjera u Božje milosrđe kod pape Benedikta XVI. i pape Franje

Diplomski rad

Split, 2023.

**SVEUČILIŠTE U SPLITU
KATOLIČKI BOGOSLOVNI FAKULTET
DIPLOMSKI TEOLOŠKO-KATEHETSKE STUDIJE**

Mirna Bilandžić

Vjera u Božje milosrđe kod pape Benedikta XVI. i pape Franje

DIPLOMSKI RAD

iz Temelnoga bogoslovlja

kod izv. prof. dr. sc. Edvarda Punde

Split, 2023.

Sadržaj	
SAŽETAK	4
UVOD	5
1. MILOSRĐE	6
1.1. Kakvo milosrđe ?	6
1.2. Milosrđe u Starom Zavjetu.....	7
1.3. Milosrđe u Novom zavjetu.....	8
1.4. Papa Ivan XXIII. – papa milosrđa.....	11
2. PAPA BENEDIKT - poimanje Božjeg milosrđa	13
2.1. Ljubav i pravednost.....	13
2.2. Tko je kršćanski Bog? Koje je njegovo ime?.....	15
2.3. Kršćansko služenje u ljubavi.....	17
3. PAPA FRANJO - poziv na milosrđe.....	20
3.1. Milosrđe i pravednost.....	21
3.2. Milosrđe i opraštanje	23
3.3. Milosrđe i spasenje.....	25
3.4. Aktualnost milosrđa.....	27
ZAKLJUČAK	30
BIBLIOGRAFIJA	31
IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI	34
SUMMARY	35

SAŽETAK

Rad govori o milosrđu kao važnom pojmu i stvarnosti kršćanske vjere polazeći posebno od misli pape Benedikta XI. I pape Franje. Uvodno se tumači sam pojam milosrđa s naglaskom na milosrđu shvaćenom u povijesti spasenja sadržanoj u Svetom pismu. Tu se predstavlja važnost milosrđa u pape Ivana XXIII. Upravo je on dao veliki zamah u promišljanju i ponovnom otkrivanju značenja milosrđa za život Crkve i za današnje društvo uopće. Naglasak na milosrđu i usmjerenost Crkve prema siromasima imao je veliki značaj za razvoj Drugoga vatikanskoga koncila. Na tom tragu papa Benedikt XVI. i papa Franjo s dokumentima koje su izdali za vrijeme svog pontifikata, ali i po načinu shvaćanja i propovijedanja Božjeg milosrđa, dali su sasvim originalan doprinos shvaćanju i življenju milosrđa. Iako imaju različit pristup, cilj im je bio i ostao isti, a to je Božja ljubav koja se očituje u iskazivanju milosrđa prema nama.

Ključni pojmovi : *milosrđe, Stari Zavjet, Novi zavjet, papa Ivan XXIII., papa Benedikt XVI., papa Franjo*

UVOD

Kada koristimo riječ milosrđe u našim razgovorima, ona u nama uvijek iznova budi pitanje na koji način je doživljavamo, kako se prema njoj odnosimo i primjenjujemo li je u svom svakodnevnom životu i radu. Kroz čitavu povijest milosrđe je uvijek nešto što nas iznova unutar nas samih tjera na propitkivanje naših dijela i odnosa jednih prema drugima.

Milosrđe ima posebno značenje i važnost u kršćanstvu. Ono je ključ evanđeoskog života, odnosno temeljni pojam evanđelja gdje nam sam Isus Krist tijekom svoga djelovanja stavlja naglasak na važnost iskazivanja milosrđa u našem odnosu prema drugima bez obzira na to da li nam drugi iskazuju milosrđe. Kao njegovi sljedbenici trebamo se truditi shvatiti njegov način djelovanja koji je suprotan od našeg ljudskog načina poimanja milosrđa. Kada u svom životu iskusimo istinsko milosrđe tada ćemo ga uistinu moći posvjedočiti drugima. Ono što nas zahvati ne može, a da ne zahvati braću i sestre pored nas, naše bližnje.

Rad je podijeljen u tri dijela.

Prvi dio rada prikazuje povijesni pregled Božjeg milosrđa koji se je razvijao kroz Stari i Novi zavjet stavlajući naglasak na prisposobu o milosrdnom Ocu. Potom slijedi poimanje milosrđa pape Ivana XXIII. stavlajući naglasak na crkvu siromašnih.

Drugi dio rada govori o poimanju Božjeg milosrđa kod pape Benedikta XVI. On stavlja naglasak na odnos pravednosti i ljubavi. Tko je kršćanski Bog i na koji način govoriti o njemu, završiti ćemo s važnosti Kršćanskog služenja u ljubavi.

Treći dio govori o poimanju Božjeg milosrđa kod aktualnog pape Franje. Budući da je on 2015. godine proglasio godinu Božjeg milosrđa. Iako je milosrđe neiscrpna tema ovdje ćemo pokazati kako se milosrđe odnosi s pravednosti, opraštanjem i spasenjem. I na kraju rada vidjet ćemo koliko i na koji način je milosrđe aktualno danas.

1. MILOSRĐE

U ovome poglavlju najprije ćemo u osnovnim crtama predstaviti pojam milosrđa i njegovu važnost u kršćanskom životu i Svetom pismu. Kao poseban i jedan od najpoznatijih primjera kojim Sveto pismo opisuje Božje milosrđe, ukratko će se predstaviti prisposoba o milosrdnom Ocu. Potom će se donijeti misli o milosrđu kod pape Ivana XXIII. budući da je upravo on u tom smislu dao usmjerenje Crkvi i teologiji.

1.1. Kakvo milosrđe?

Spominjući temu milosrđa u današnjem vremenu ne misli se samo na neke društvene ili etičke posljedice koje nosi poruka milosrđa. Prvotno je to poruka o Bogu i njegovu milosrđu, a tek nakon toga slijedi način čovjekova djelovanja. Svjedoci smo kako živimo u vremenu koje je prožeto raznim napetostima, borbama i ratovima koje ugrožavaju ljudske živote na mnogo načina. Ljudi se susreću sa raznim životnim nevoljama, patnjama i trpljenjima i tu se postavlja pitanje koliko imamo empatije jedni za druge jer pitanje patnje i trpljenja aktualno je od samoga početka čovječanstva. Tema sućuti ne odgovara samo iskustvu trpljenja i patnje današnjeg vremena nego cjelokupnom ljudskom iskustvu. Iz svega toga proizlaze pitanja: što znači vjerovati u Božje milosrđe? Na koji način možemo govoriti o Bogu koji je sućutan? Kako svojim djelovanjem odgovoriti na Božje milosrđe? Kako se ta poruka o Božjem milosrđu može prenijeti u Crkvu i život kršćana u društvu u kojem živimo?¹ U Matejevu Evanđelju kada Isus šalje svoje apostole da idu naviještati on im kaže: „Besplatno primiste, besplatno dajte.” (Mt 10,8) Te riječi mogu nam potvrditi kako je milosrđe Božje istinski besplatno. Ono je izvor bezuvjetne ljubavi, velikodušnosti i nježnosti. Ne trebamo ga zaslužiti, kupiti ili na neki način zavrijediti ono nam je uistinu darovano slobodno i besplatno. Božje milosrđe je sama ljubav i dobrota koja dodiruje svakog čovjeka u njegovim najdubljim čežnjama i siromaštvu. Riječ milosrđe u latinskom jeziku dolazi od dvije riječi: „miseriae” i „cor” i u tome vidimo kako srce Božje dopire do ljudske bijede. Sve zlo koje je u nama zbog naših grijeha i naše malodušnosti dodiruje Božje milosrđe. U svojem milosrđu Bog oprašta naše grijeha i ne spominje se naših prijestupa. Spoznati njegovo milosrđe znači najveću spoznaju Boga.² U trenutku našeg grijeha i nevjere Gospodin upravlja svoj pogled prema nama i u tom času postajemo svjesni grijeha.

¹ Usp. Walter Kasper, *Milosrđe temeljni pojam evanđelja – ključ kršćanskog života*, KS, 2015., str.33-34.

² Usp. Jacques Philippe, *Istinsko milosrđe*, Verbum, Split, 2016.,str. 8-11.

Trebamo razlikovati da svijest o grijehu prema drugima ili Bogu nije isto što i krivnja. U susretu s Božjim milosrđem događa se prava svijest o grijehu. Gospodin nas nikada ni na trenutak ne ostavlja sama bez svoje ljubavi koja silazi u našu bijedu. Nikada nismo grješnici koji su zbog svoga grijeha bez obzira koliko velik bio napušteni i ostavljeni od Boga već smo pod djelovanjem milosrđa Božjeg čak i u času grijeha. Upravo ta svijest o grijehu je odraz milosrđa u nama i tu trebamo prihvatiti Božji milosrdni pogled koji bdije nad nama. To je način na koji se treba ponašati grješni kršćanin jer je svjestan da mu je u trenutku grijeha oprašteno jer se ta ljubav odražava u križu Gospodinovu. Moliti opraštenje od Boga za kršćanina povezano je s veličanjem praštanja kada mu je Gospodin podario da spozna svoj grijeh jer je ta spoznaja grijeha plod Isusova milosrdna pogleda. Takav način opraštanja nadilazi naša iskustva koja možemo doživjeti.³

1.2. Milosrđe u Starom Zavjetu

„Svakodnevni govor, nesumnjivo pod utjecajem crkvene latinštine, poistovjećuje milosrđe sa sućuti ili s opraštanjem. Mada to poistovjećivanje vrijedi, ono lako može zastrti konkretno bogatstvo što ga je Izrael na temelju svog iskustva razumijevao pod onim što mi nazivamo milosrđe. Za Izraela se, naime, milosrđe nalazi na stjecištu dviju mislenih struja: sućuti i vjernosti.“⁴ Pojam milosrđa prati cijelu ljudsku povijest. Njime se ne bave samo religije poput kršćanstva, već se pojam proučava i kroz filozofiju. Ponekad se postavlja pitanje gdje je Božje milosrđe u Starom Zavjetu koje na pojedinim mjestima spominje ubijanje, protjerivanje i razne odmazde. Međutim treba sagledati prijevod riječi rahamim koja znači majčino krilo, a u ljudskim očima nema većeg utočišta ljubavi od majčina krila, spremnosti na oprost i razumijevanje nego u majke. Nadalje teško je razumjeti milosrđe ako se ne zapitamo što nam je u srcu, što nam je na „duši“. Iz toga proizlazi da srce nije samo organ nužan za održavanje vitalnih funkcija, već je središte našeg bića. Koliko je ono ranjivo govori i to da najdublje emocije, uspomene, osjećaje i tajne krijemo u svom srcu, u dubini svoje duše i tu ih smatramo sigurnim i zaštićenim od svijeta. Biblija, ali i razne molitve naglašavaju važnost čistog i otvorenog srca punog milosrđa koje se ogleda kroz jednostavne riječi molitve „ učini srce moje po srcu svome“. Gledajući ljudsko srce Bog vidi njegovu tugu, bijedu, površnost, razočarenje,

³ Usp. Victo Sion, *Nada grješnika - Tajna duhovnog realizma*, Verbum, Split 2014., str. 20.

⁴ Xavier Leon – Dufour, *Rječnik biblijske teologije*, KS, Zagreb, 1988., str.536.

najveće boli, najveće tajne koje se bojimo ili sramimo podijeliti sa bližnjima i u svojoj pravednosti iskazuje svoje milosrđe koje nam pruža utjehu i koje nas potiče na promjenu kao bismo bili bolji sebi i u svijetu, a to nije moguće bez da se i u nama rodi milosrđe. Čovjek od samoga početka okreće svoje lice od Boga, ali unatoč svemu tome Bog ne dozvoljava da čovječanstvo naprosto upada u bijedu i razne katastrofe. Prva poglavlja Knjige Postanka ne donose riječ milosrđe ali je ono od samoga početka prisutno. Prapovijest, odnosno istinska Božja povijest spasenja s ljudima započinje s Abrahamom u kojem će biti blagoslovljeni svi narodi.⁵ „Izričita je objava milosrđa u Starom zavjetu nerazdvojno povezana s temeljnom Božjom objavom u izlasku i oslobođenju izraelskoga naroda iz Egipta i s njegovom objavom na Sinaju, odnosno Horebu.”⁶ Bog u gorućem grmu objavljuje se Mojsiju kao Bog Abrahama, Izaka i Jakova. Objava koja se događa na Horebu naslanja se na početak povijesti spasenja s Abrahamom. U oba slučaja Bog se objavljuje kao onaj koji izvodi i poziva. Povijest s Abrahamom je bila dostupna za sve narode i cijelo čovječanstvo, a sada je riječ o povijesti njegova izraelskog naroda. Vidimo da je Bog onaj koji primjećuje bijedu naroda svoga i vapaje njegove čuje. Objava Boga gdje silazi i ponižava se nema veze s lažnom povjerljivošću nego je ona neraskidivo povezana s objavom Božje svetosti.⁷ „Svetost nije ljudsko ćudoredni pojam, već označuje da je Bog nešto sasvim jedinstveno i da mu je sve podređeno.”⁸

1.3. Milosrđe u Novom zavjetu

„Temeljna značajka i jezgra kršćanskog naviještanja jest milosrđe. Evanđelje je objava Božjeg milosrđa koja nam se otkriva u Isus Kristu.”⁹ Iz svega što je zapisano u Bibliji u Novom zavjetu vidimo kako Isus ne samo da naviješta o milosrđu Očevu nego ga on i živi u svom djelovanju zalažući se za najmanje, bolesne, siromašne, odbačene, za one koji su na samom rubu društva pokazujući istinsku empatiju prema njima u njihovim nedaćama koje su obilježile njihove živote. Uzimajući u obzir način na koji se Isus prema njima ophodio naglašavajući: „Što god učiniste jednom od ove moje najmanje braće, meni učiniste.” (Mt 25,45) vidimo potpuno drugačiji govor od onoga kojeg nalazimo u Starom zavjetu upravo u činjenici da on

⁵ Usp. Walter Kasper *Milosrđe temeljni pojam evanđelja – ključ kršćanskog života*, KS, Zagreb, 2015., str.62-65.

⁶ Walter Kasper, *Milosrđe temeljni pojam evanđelja – ključ kršćanskog života*, KS, Zagreb, 2015.,str. 66.

⁷ Usp. Isto.str. 66-67.

⁸ Xavier Leon - Dzgour*Rječnik biblijske teologije*, KS, Zagreb, 1988.,str. 306.

⁹ Celestin Tomić, *Evanđelje milosrđa, Obnovljeni život*, 48 (1993.) 5

Božje milosrđe naviješta svima, a ne samo nekima koji se nazivaju pravednima. U kraljevstvu Božjem svatko ima mjesto i nije isključen.¹⁰ Punina objave milosrdnog Boga događa se u Isusu iz Nazareta, u Njemu se Bog na originalan način prikazuje kao onaj koji tješi, hrabri, suosjeća, ljubi, prašta, podiže, ohrabruje i vraća dostojanstvo. Isus svojim riječima i djelima objavljuje milosrdnu Božju ljubav koja izvire iz ljubavi na križu.¹¹ „Ta odluka ljubavi ostvarena u danu već na početku stvorenja, zatim spriječena grijehom glave ljudskog roda, koji čitavo svoje potomstvo uvlači u svoju nesreću, imala je biti ponovno uspostavljena po jednom divnom iznašašću pravednosti i milosrđa, mudrosti i dobrote.”¹² Papa Franjo u Apostolskoj pobudnici *Evangelii gaudium* kaže: „Čitav Isusov život, njegov način postupanja sa siromašnima, njegove geste, njegova dosljednost, njegova svakodnevna i jednostavna velikodušnost i, konačno, njegova potpuna predanost, sve je to dragocjeno i govori našem životu.”¹³ „Isusove riječi potiču nas da se nikada ne zaustavimo na površini stvari, posebno u odnosu prema nekoj osobi. Pozvani smo gledati s one druge strane, usredotočiti se na srce i uvidjeti koliko je ta osoba sposobna biti velikodušna. Nitko ne može biti isključen iz Božjeg milosrđa. Svi poznaju kako mu pristupiti, a Crkva je kuća koja prihvaća sve i ne odbacuje nikoga. Njezina vrata ostaju širom otvorena, kako bi oni koje je dodirnula milost mogli pronaći sigurnost oprostjenja. Što je veći grijeh, veća mora biti ljubav koju Crkva pokazuje.”¹⁴ Novi zavjet je prepun primjer milosrđa i onoga što Isusa cijeli svoj život naviješta. U nastavku ćemo se osvrnuti na prisposobu o *milosrdnom Ocu* i staviti ćemo naglasak na neke važnije dijelove kojima ćemo pokušati dati kratko tumačenje.

Prisposoba o milosrdnom Ocu

Zasigurno jedan od najljepših primjera milosrđa nalazimo u Novom zavjetu u Lukinu evanđelju. Prisposobe o milosrdnom Samaritancu i milosrdnom Ocu su tekstovi koji nas iznova podsjećaju na Božju milosrdnu ljubav prema nama koja se nesebično daruje i mijenja naše srce koje se osjeća izgubljenim i dalekim od Boga. Te prisposobe nas uvijek iznova impresioniraju i bude nam nadu da nismo jedini koji zalutaju od pravog puta koji vodi Ocu. One žele naglasiti kako Isus nije došao zbog pravednih nego grešnih a to je upravo ono što pismoznanci i farizeji zamjeraju Isusu da se druži s grješnicima jer on s tim ne poštuje zakon nego ga krši. Upravo na

¹⁰ Usp. Walter Kasper *Milosrđe temeljni pojam evanđelja – ključ kršćanskog života*, KS, Zagreb, 2015., str. 90.-91.

¹¹ Usp. Davor Vuković, *Milosrđe u perspektivi nove evangelizacije*, *Diaconesia*, 23 (2015.) 4, str. 406.

¹² Bl. Columba Marmion, *Krist život duše*, Verbum, Split, 2008., str. 16.

¹³ PAPA FRANJO, *Evangelii gaudium- Radost evanđelja. Apostolska pobudnica o navješćanju evanđelja u današnjem svijetu*, KS, Zagreb, 2013., br.265

¹⁴ Vinny Flynn, *7 tajna božjeg milosrđa*, Biblioteka Stella Maris, Zagreb, 2016., str. 123.

taj prigovor Isus priča prisposobu o milosrdnom Ocu uspoređujući svoj odnos s grešnicima kazujući da se prvenstveno na takav način Bog odnosi prema onima koje se smatralo grješnicima. U ovoj priči je opisana cijela situacija koja se zbiva između izgubljenog sina i milosrdnog Oca koji i dalje ljubi i prihvaća svoga sina unatoč tome što je živio raskalašenim životom koji ga je udaljio od pravoga puta. Kada sin dođe do te spoznaje shvati da je pogriješio : „*Usta i pođe svom ocu. Dok je još bio daleko, njegov ga otac ugleda, ganu se, potrča, pade mu oko vrata i izljubi ga.*“ (Lk 15,20). Vidimo kako Otac ne čeka da sin krene prema njemu nego on čim ga ugleda potrči k njemu u susret i naredi svojim slugama da iznesu najbolju odjeću koju imaju i time ga odjenu jer njegov sin koji je bio izgubljen vratio se, a samim tim očevim činom sinu se vraća dostojanstvo koje je bilo izgubljeno.¹⁵ Uočavamo kako sin koji je stariji ne dijeli očevu radost : „*A stariji mu sin bijaše u polju. Kad se na povratku približio kući, začu svirku i igru pa dozva jednoga slugu da se raspita što je to. A ovaj će mu: Došao tvoj brat pa otac tvoj zakla tele ugojeno što sina zdrava dočeka. A on se rasrdi i ne htjede ući.*“ (Lk 15,25-28). Primjećujemo kako su oba sina usmjerena isključivo na sebe i u takvom stanju ne vide oca, ni njegovu ljubav koja je neizmjerena i koja im prašta i prihvaća ih u potpunosti onakvim kakvi jesu. Pogled je njihov iskrivljen jer nemaju ispravnu sliku o ocu. Mlađi sin misli da više ne zavrjeđuje ljubav očevu zbog svega što je učinio za razliku od starijeg sina koji misli da zaslužuje puno više nego mlađi sin jer on nije učinio nešto tako loše. Zapažamo kako obojica sinova imaju krivu sliku o Ocu zato što misle da se njegova ljubav mjeri po ponašanju, ne shvaćajući da Otac ljubi drugačije. U prisposobi otac želi omogućiti sinovima da shvate da on njima pomaže tako da se mlađem sinu raduje pun očinske nježnosti i ljubavi, dok starijeg sina želi naučiti da je uvijek ispred ponašanja odnos.¹⁶ Cijela ova priča u središte stavlja oca koji je svojoj dvojici sinova razdijelio imanje i mlađi odluči otići od kuće i svoga oca dok stariji ostaje sa svojim ocem. Zapažamo kako je u toj prisposobi ponašanje oca vrlo neobično možemo reći neočekivano jer se sinovi ravnaju po zakonu pravednosti dok otac svojim ponašanjem izlazi iz uobičajenog ponašanja koji proizlazi iz zakona kao što je to u slučaju sinova koji se ravnaju po zakonu pravednosti. Otac nadilazi takva očekivanja i ponašanja te ukazuje na ljubav koja nadilazi zakon. Svojom bezuvjetnom ljubavi poučava i odgaja svoje sinove dajući im primjer suprotan njihovom shvaćanju. Uočavamo kako je slika oca o izgubljenom sinu zapravo slika Boga po kojem djeluje Isus i što je propovijedao i naučavao u svom naviještanju.¹⁷ „Isus nam pokazuje što je istinsko sinovstvo. On je mlađi sin, a nije se pobunio. On je stariji sin, a u njemu

¹⁵ Usp. Walter Kasper, *Milosrđe temeljni pojam evanđelja – ključ kršćanskog života*, KS, Zagreb, 2015., str. 94.

¹⁶ Usp. Vinny Flynn, *7 tajna Božjeg milosrđa*, Biblioteka Stella Maris, Zagreb, 2016., str. 135.-137.

¹⁷ Usp. Adalbert Rebić, „Čovjek neki ima dva sina“, *Bogoslovska smotra*, 69 (1999.) 1, str. 10.

nema ogorčenosti. On je u svemu poslušan svome Ocu, ali nije njegov rob. On sluša sve što Otac kaže, ali to ga ne čini njegovim slugom. On čini sve što Otac od njega traži, ali ostaje posve slobodan."¹⁸

1.4. Papa Ivan XXIII. – papa milosrđa

Kad s Bogom čovjek surađuje onda je sve moguće. To je upravo dokazao kroz svoj pontifikat papa Ivan XXIII. Svima nam je poznata činjenica da je on izabran za papu samo kao prijelazni papa, kao netko tko će obavljati tu časnu funkciju dok ne pronađu između sebe nekog boljeg. Iako je njegov pontifikat bio kratak, on je bio prepun akcije i izvanrednih pothvata koje su ga i obilježile. Zbog raznih službi koje je vršio tijekom svog života prije nego je postao Petrov nasljednik, papa je razumio potrebu Crkve i svijeta još bolje. Papa Ivan XXIII. osjeća da je vrijeme da se Crkva trgne, da učini nešto i zasja Kristovim licem, da živi i životom naviješta Isusa Krista. A Isus Krist nam je objavio milosrdnog Oca i stoga i mi moramo biti milosrdni kao Otac naš na nebesima. Papa i prije nego je otvorio Drugi vatikanski koncil koji je obilježio njegov cijeli pontifikat, napravio je nešto novo. Uveo je u Crkvu pojam „*Crkva siromašnih*“. Taj pojam je prvenstveno upućivao na zemlje Trećeg svijeta u kojima je vladala prava bijeda i potrebno je bilo milosrđe i ljubav kako bi ljudi živjeli dostojanstveno. Da ima osjećaj za socijalne probleme i slučajeve papa je iskazao kroz socijalnu encikliku *Mater et magistra* u kojoj je između ostalog i rekao: „red je da katolici osjete kao posebnu dužnost pomagati siromasima i bijednicima jer su udovi Mističnoga Kristova Tijela“.¹⁹ Kroz svaki svoj govor upućivao je na druge, na onog brata ili sestru koji su u potrebi. Prije zasjedanja Drugog vatikanskog sabora crkvenim ocima je bilo jasno u kojem smjeru će ovaj papa voditi Crkvu. U svojem glasovitom i povijesnom govoru *Gaudet Mater Ecclesia* na samom otvorenju Koncila kada je jasno poručio da se Crkva u naše doba opredijelila za „ulje milosrđa, umjesto oružja strogosti“ te da se želi pokazati „ljubaznom i dobrotivom majkom svima, punom milosrđa i dobrote“.²⁰ Prva Poruka Koncila je bila poticaj da se raspravlja o dva važna životna pitanja; o pitanju mira među narodima i o pitanju ostvarenja socijalne pravednosti. Sama socijalna enciklika *Mater et magistra* potvrđuje potrebu Crkve da svijetu ponudi konkretne korake za

¹⁸ Henri Nouwen, *Povratak izgubljenog sina*, KS, Zagreb, 1999., str.158-159.

¹⁹ Stjepan Baloban, „Crkva siromašnih“ od pape Ivana XXIII. do pape Franje, *Bogoslovska smotra*, 84 (2014.), 3, str. 482.

²⁰ Anton Tamarut, Božje milosrđe u nauku poslijekoncilskih papa, *Bogoslovska smotra*, 86 (2016.) 3, str. 626.

život koji je isprepleten nepravdama i nejednakostima među ljudima.²¹ U Dokumentima Koncila nigdje se ne spominje izričito „Crkva siromašnih“, ali je njena vizija prožeta kroz sve dokumente posebno kroz dvije važne konstitucije *Lumen gentium* i *Gaudium et spes* u kojima se izriče papino temeljno razumijevanje Crkve; ona je za njega Crkva svih, a posebnosiromašnih.²² Da bi postigli to zajedništvo na koje nas poziva i sam Krist kada kaže da budemo jedno kao što su Otac i On. To jedinstvo nije moguće bez milosrđa i ljubavi kao preduvjeta.

²¹ Usp. isto. str. 485.

²² Usp. isto. str. 487.

2. PAPA BENEDIKT - poimanje Božjeg milosrđa

U ovome dijelu predstavljamo misli pape Benedikta o Božjem milosrđu. Jasno je da to predstavljanje nije iscrpno ni cjelokupno. Pokušali smo ukazati na neke vidove milosrđa koji nam mogu barem u osnovnim crtama otkriti poimanje milosrđa kod pape Benedikta.

2.1. Ljubav i pravednost

U kakvom odnosu su ljubav i pravednost? Isprepleću li se zajedno u značenju i ulaze li u zajednički odnos? Da bi odgovorili na ova pitanja o odnosu ljubavi i pravednosti u Božjem bitku poslužiti ćemo se slikom obitelji. Nije rijetkost da se u tumačenju Božje biti koristimo analognim govorom o Bogu. Govorom pomoću slike iz zemaljskoga života. Zadržat ćemo se na najužoj obitelji, a to su roditelji i djeca. U obiteljima koje se sastojale od više generacija, primjerice djeda i bake, roditelja i djece situacija je kudikamo po pitanju pravednosti složenija i zamršenija za objasniti, ali zato je ljubav ta koja sve izbalansira. Kada promatramo život u jednoj takvoj obitelji nemoguće je isključivo govoriti o pravednosti, a da ne govorimo ljubavi. U mnogim slučajevima pravednost bi zahtijevala suprotno i oprečno djelovanje od onoga djelovanja koje se uistinu primjenjuje u obitelji.

Ljubav i pravednost igraju ključne uloge u odnosu između roditelja i djece, a njihova međusobna povezanost možemo produbiti na sljedeći način: ljubav kao temelj pravednosti, razumijevanje i podrška, nagrađivanje i poučavanje te u konačnici postavljanje primjera (svjedočenje životom). Ljubav roditelja prema svojoj djeci često je temelj pravednosti u obitelji. Roditelji vole svoju djecu neovisno o njihovim postupcima, ali istovremeno ta ljubav često postavlja temelje za odgoj i obrazovanje. Pravednost u ovom kontekstu znači postavljanje granica i pravila koja će pomoći djeci razviti se u odgovorne i moralne osobe.

Ljubav roditelja također se očituje kroz razumijevanje i podršku. Roditelji nastoje razumjeti potrebe i osjećaje svoje djece te ih podržavaju u njihovim nastojanjima. Pravednost u ovom slučaju znači da roditelji pružaju jednakopravnu podršku svakom djetetu, bez pristranosti ili nepravednih razlika.

Ljubav roditelja također uključuje nagrađivanje dobrih postupaka i poučavanje o odgovornosti. Pravednost u ovom kontekstu znači da se djeca uče da će njihovi postupci imati

posljedice, bilo pozitivne ili negativne, te da će biti nagrađeni za dobro ponašanje, ali i suočeni s odgovornošću za loše postupke.

Roditelji često postavljaju primjer ljubavi i pravednosti svojim djecom. Kroz svoje vlastite postupke i odnose, roditelji pokazuju kako se ljubav i pravednost mogu integrirati u svakodnevnom životu. Svjedočanstvo života je najbolji govor u poučavanju djece i upravo u takvim prilikama djeca najbolje uče. U konačnici, ljubav roditelja prema djeci i pravednost u odnosu između njih idu ruku pod ruku. Ljubav pruža emocionalnu sigurnost i podršku, dok pravednost pomaže djeci razumjeti posljedice njihovih postupaka i razvijati moralne vrijednosti. Ovaj odnos između ljubavi i pravednosti ključan je za zdrav razvoj djece i izgradnju harmoničnih obiteljskih odnosa, naravno ne smijemo zaboraviti glavnu odrednicu kršćanskoga odgoja, a to je milost: „Karakteristika kršćanskog odgoja jest i to što se on odvija u ozračju milosti Božje. Milost nije samo izvanredno odgojno sredstvo, nego nešto daleko više — nutarnji božanski princip u nama. Ona je odgojna snaga neopisive efikasnosti. Božanska odgojiteljica.”²³

Bog kako nam govori pisac Prve Ivanove poslanice je iskazao najveću ljubav prema ljudima tako što nam je darovao svoje majčinstvo i očinstvo: „Gledajte koliku nam je ljubav darovao Otac: djeca se Božja zovemo, i jesmo.” (1Iv 3,1a) Božja ljubav je bezuvjetna prema svima, Bog ljubi ljude bez obzira na sve njihove pogreške, grijeha ili uporno odbijanje i neprihvatanje milosrdne Božje ljubavi koja samo čeka da se čovjek vrati u svoj dom, u krilo Očevo. Božja ljubav uključuje zaštitu i brigu za ljudske potrebe. Ljudskim očima nekada izgleda da Bog ne čuje naše vapaje, molitve i želje, da ga nije briga za nas, ali to je samo zaustavljanje na trenutnim nevoljama i potrebama. Bog ima pred svojim očima dalju budućnost i šire gledanje pa nekada dozvoljava da na neke potrebe i želje ne odgovori onako kako bi mi htjeli, već drugačije. Da bi nas učvrstio za neke druge životne situacije i da bi nam poslao ljude koji će nam biti konkretna podrška i pomoć u određenoj situaciji, kako bi i mi jednom sami mogli biti ta podrška i pomoć drugima u nevoljama.

Ljubav ako je ona istinska i prava vodi do žrtve. Roditelji su često spremni žrtvovati mnogo toga kako bi pružili najbolje za svoju djecu. Bog ide još korak dalje, žrtvuje u Isusu Kristu život samoga sebe za ljude za mogućnost, njihovoga novoga života.

²³ Živan Bezić, *Kršćanski odgoj*, *Crkva u svijetu*, 13 (1978.), 2, str. 145.

U gotovo svim religioznim praksama postoji vjerovanje u vrhovno biće koje prema moralnim i etičkim normama pojedine vjere nagrađuje pravedne postupke, a kažnjava nepravilne. U SZ veliki naglasak se stavlja upravo na ovu odrednicu, a u NZ u osobi Isusa Krista naglasak je stavljen na milosrdnu ljubav koja spašava i daje priliku da apsolutno nezaslužno budemo spašeni i pozvani na novi život u Isusu Kristu. Isus je svojim utjelovljenje, zemaljskim životom i u konačnici svojom mukom, žrtvom na križu, smrću, ukopom i uskrsnućem srušio svako do tada zamislivu koncept Božje osobnosti i djelovanja te nam utjelovivši se i živeći zemaljski životu dao priliku da budemo dionici božanskoga života: „Isus je sin Božji po svojoj božanskoj naravi, a u evanđeljima nam je opisan njegov ljudski odgoj. Samo po njemu smo i mi djeca Božja (filii in Filio). Nama je ne samo otkupitelj, nego i učitelj, brat i uzor.”²⁴

Benedikt je napisao broje knjige, ali možemo se usuditi kazati da je njegova, glavna inspiracija Isus Krist. Kristovo utjelovljenje, zemaljski, život, uskrsnuće. Prikazu Kristova života je posvetio svoje „posljednje” snage napisavši kao papa trilogiju o Isusovu iz Nazareta. Ova trilogija ima zadaću čitateljima pomoći otkriti autentičnog Isusa Evanđelja, kojega smo u ovom vremenu zaboravili i marginalizirali.

2.2. Tko je kršćanski Bog? Koje je njegovo ime?

„Tko je vidio mene, vidio je i Oca“(Iv 19,4) Isusovi učenici, apostoli su s velikom željom željeli vidjeti upoznati Oca. Ali to direktno nikome od ljudi nije pošlo za rukom, nitko od početka svijeta nije licem u lice, kao što gledamo lica ljudi ugledao lice Božje, stoga učenici s čežnjom traže lice Božje. Isus im donosi sasvim neočekivanu novost i odgovor, nešto revolucionarno, a to je da se može vidjeti Boga. Tko vidi Krista, vidi Boga. Taj odgovor prokazuje kršćanstvo kao religiju ispunjenja, ali odmah i otvara druga pitanja i traženja. Kako vidjeti Krista? Pitanje koje je aktualno i danas kako kod kršćana možda i još više kod onih koji još nisu upoznali Krista kao Sina Božjega. Gledanje Kristova lica se provodi kroz nasljedovanje Krista. Nasljedovanje u svemu pa sve do muke i smrti na križu. Da bi razumjeli gledanje lica u Novom Zavjetu Benedikt XVI. nam iznosi kako je ono bilo shvaćeno i ukorijenjeno u Izraelskom narodu u Starom Zavjetu. Povlači paralelu između Mojsija i Isusa, Mojsije u knjizi Izlaska prvo razgovara s Bogom lice u lice (Usp. Izl 33,11) dok na kraju poglavlja gleda samo

²⁴ Živan Bezić, Kršćanski odgoj, *Crkva u svijetu*, 13 (1978.), 2, str. 146.

Božja leđa (Usp. Izl 38,18-23.). Bog je u Isus ispunio obećanje iz Ponovljenog zakona, poslao je na svijet Isusa koga poznaje licem u lice: „*On je neprekidno razgovarao s Ocem, lice u lice- više negoli prorok, više negoli prijatelj- upravo kao Sin.*”²⁵ A što znači ono Mojsijevo gledanje u Božja leđa nego to da hodimo za Isusom, da ga nasljeđujemo.

Kako nasljedovati Isusa? Nasljedovanje Isusa Krista u njegovu djelovanju i životu temelji se na kršćanskom vjerovanju i nastoji živjeti prema njegovim naukama i primjeru. Ključni elementi nasljedovanja Isusa uključuju: ljubav prema Bogu i bližnjemu, milosrđe i suosjećanje, praštanje, molitva i na kraju poslušnost Božjoj volji.

Isus je poučavao ljubav prema Bogu iznad svega i ljubav prema bližnjemu kao samoga sebe (Mt 22,37-39). Kršćani nastoje prakticirati ovu ljubav u svakodnevnom životu. Najpoznatija nam je izreka sv. Augustina „*Ama et fac quod vis*” na latinskom jeziku, što znači „*Ljubi i radi što želiš*” ili „*Ljubi, pa čini što hoćeš.*” Osoba koja istinski ljubi Boga i živi u skladu s tom ljubavlju neće činiti ništa što bi bilo protiv Božje volje. Ljubav prema Bogu postaje smjernica za donošenje odluka i djelovanje. Ova izreka ističe važnost ljubavi i duhovnog odnosa s Bogom kao temelja moralnog i etičkog ponašanja. Prema Augustinu, ako istinski ljubimo Boga, naša djela će biti usmjerena prema dobru i u skladu s Božjom voljom.

Isus je bio poznat po svom milosrđu prema potrebitima i suosjećanju prema ljudima u nevolji (Iv 4, 7-29; Mk7, 24-30...). Kršćani se potiču na milosrđe prema drugima i pomaganje onima u potrebi.

Isus je naučavao opraštanje i pomirenje, možda najdramatičniji prikaz ozbiljnosti situacije je dovođenje žene pred Isusa uhvaćen u preljubu i zahtijevanje kamenovanja. Isus strpljivo odgovara na postavljeni problem i situaciju u konačnici čini dijametralno suprotnom i na kraju završava davanjem oprostjenja (Iv 8, 3-11). Kršćani su dužni opraštati drugima kao što je Isus oprostio svojim neprijateljima na križu.

Isus je često molio i provodio vrijeme u duhovnom razmatranju (Mt 4, 1-11). Kršćani se potiču da njeguju svoj odnos s Bogom kroz molitvu i duhovnu praksu. Osobito prije važnih životnih odluka Isus provodi vrijeme u intenzivnoj molitvi, kao što je izbor dvanaestorice, prije javnoga djelovanja, prije smrtne muke. Svaka Isusova aktivnost bila ona molitvena, pučavajući ili obični svakodnevni život proizlazi iz konstantnoga odnosa s Ocem: „*Isusov nauk ne dolazi*

²⁵ Joseph Ratzinger, *Na putu k Isusu Kristu*, Split, Verbum, 2005., urednik mr. sc. Petar Balat, preveo: dr. fra Ivan Ivanda, str. 25

iz ljudskoga učenja, kakvo god ono bilo. On dolazi iz neposrednog doticaja s Ocem, iz dijaloga licem u lice iz gledanja onoga koji počiva na Očevim grudima.“²⁶ U posebnim molitvenim trenucima Isus se izolira od buke svijete i povlači u samoću.

Isus je primjer poslušnosti volji Božjoj koja se najjasnije očituje u maslinskom vrtu. Isus se nalazi pred smrtnom agonijom i moli Oca: „Oče moj! Ako je moguće, neka me mimoide ova čaša. Ali ne kako ja hoću, nego kako hoćeš ti.”(Mt 26, 39). Kršćani nastoje tražiti Božju volju u svom životu i slijediti je, a u toma otkrivanju i nasljedovanju Evanđelje služi kao glavna smjernica. Kršćani se oslanjaju na Evanđelje kao izvor Isusovih riječi i djela kako bi ih primijenili u svom životu.

2.3. Kršćansko služenje u ljubavi

Tko je kršćanski Bog? Koje je njegovo ime? Ova pitanja su stara koliko i samo kršćansko traganje za Bogom. Odgovor nam je dan u Ivanovoj poslanici: „Bog je ljubav.” (1Iv 4,8). Sve turbulencije minulih stoljeća odvele su čovjeka u pogrešnom smjeru. Zaboravili smo onaj tako jednostavno i nedvosmisleno izrečen, Bog je ljubav! Pitamo se zašto je to tako? Odgovor je slojevit i ima puno elemenata koje bi trebali uzeti u obzir. Jedan od mnoštva razloga je taj što smo se u razumskom domišljanju, da ne kažemo mudrovanju, sami zapleli u zamke suvremene spekulacije i filozofije te zaboravili na onu temeljnu relaciju između Boga i čovjeka. Bog se kroz čitavu povijest spasenje objavljivao čovjeku u različitim oblicima, na različite načine, a u Isusu Kristu se objavio jednostavno kao Bog ljubavi. Benedikt XVI. na samom početku pontifikata, svojom prvom enciklikom *Deus caritas est* - Bog je ljubav odgovara na postavljena pitanja i podsjeća na onaj tako stari, ali tako lijepi i jednostavni odgovor. Sve što Bog čini radi iz ljubavi, on je jedinstven koji je stvorio nebo i zemlju, sve ljude i sve što postoji, On je Bog svih²⁷, a stvorio je svijet snagom svoje riječi. Ta činjenica nam govori da je Bogu sve stvorenje drago: „jer ga je upravo on sam želio, sam načinio”.²⁸ Božje oprostjenje proistječe iz Božje ljubavi, možemo reći da su pojmovi ljubiti i opraštati nerazdvojni jedan od drugoga. Nitko ne može ljubiti, a da ne oprašta, niti neko može opraštati, a da ne osjeća ljubav: „Strastvena Božja ljubav prema svome narodu - prema ljudskome rodu - istodobno je ljubav

²⁶ Joseph Ratzinger Benedikt XVI., *Isus iz Nazareta*, Verbum, Split, 2018., str. 24.

²⁷ Usp. Usp. PAPA BENEDIKT XVI., *Deus caritas est - Bog je ljubav*. Enciklika o kršćanskoj ljubavi, KS, Zagreb, 2006., br. 9. (dalje DCE).

²⁸ Isto. DCE br. 9.

koja oprašta.”²⁹ Božja ljubav je bezgranična i u samom Bogu izaziva sukob između ljubavi i pravednosti: „Božja je ljubav prema čovjeku tako velika da se utjelovljuje i slijedi čovjeka čak i u smrt te tako pomiruje pravednost i ljubav.”³⁰ To je onaj paradoks kršćanske vjere, a ostvaren je u osobi Isusa Krista.

U drugom dijelu Benedikt XVI. označava Crkvu kao zajednicu ljubavi: „Crkva ne može zanemariti služenje jednako kao što ne može zanemariti sakramente i Riječ.”³¹ Tri osnovne zadaće Crkve: navještaj Riječi, slavlje sakramenata i služenje uzajamno se isprepleću, a poveznica između njih je ljubav. Bez ljubavi nema ni navještaja, ni slavljenja sakramenata, ni služenja drugima. Ljubav za Crkvu: „nije neka vrsta društvenoga dobročinstva koje se može mirne duše prepustiti drugima, već je to dio njezine naravi i nužni izraz njezina bića.”³² To služenje nije i ne smije biti rezervirano samo za članove Crkve nego je to poslanje sveopće utemeljeno na univerzalnom poslanju i pitanju tko je moj bližnji (Lk 10, 30 - 37). Ključni dio kršćanskoga života je ljubav prema bližnjemu i kako je ta ljubav oživotvorena: „Ne postoji nijedno pravedno državno uređenje koje će služenje ljubavi učiniti suvišnim i nepotrebnim.”³³ Nitko nam nikada ne može oduzeti priliku da služimo bližnjem u ljubavi i istini pomažući mu prebroditi svakodnevne poteškoće i nevolje. Čovjek je pozvan na život u punini. To znači živjeti punim plućima, ali isto tako biti svjestan da je ovo zemaljsko sve što nas okružuje prolazno i da će doći dan kada ćemo sve napustiti pa čak u trenutku smrti i svoje tijelo. Kada se to dogodi pojaviti ćemo se pred Božjim sudom. Mjerilo po kojem će Bog suditi čovjeku je odnos prema bližnjima: „Zaista, kažem vam, što god učiniste jednomu od ove moje najmanje braće, meni učiniste!” (Mt 25, 40) Rečeno tako jednostavno i nedvosmisleno, samo je pitanje hoćemo li prihvatiti služenje drugima ili ćemo sami sebe zavaravati izgovorima da u svojoj blizini i mjestu svoga svagdanjega života nismo imali bližnje u potrebi. Kada bi to tako bilo živjeli bi u idealnom svijetu, to jest već ovdje bi živjeli u nebu. Nažalost realnost je puno surovija i na svakom pojedincu je odluka hoće li biti podrška i pomoć bližnjem, dijeleći i primajući s njim svoju ljubav ili će se povući u svoju sigurnost i zavaravati se da bližnji nije potreban naše pomoći i da sve izgleda idealistično.

Na općoj audijenciji 28. XI. 2012. Benedikt XVI. se pita: „Kako govoriti o Bogu u našem dobu? Kako prenositi poruku Evanđelja i otvoriti putove njegovoj spasenjskoj istini u

²⁹ Antun Tamarut, Božje milosrđe u nauku poslijekoncilskih papa, *Bogoslovska smotra*, 86 (2016.), 3, str. 636.

³⁰ DCE br. 10.

³¹ DCE br.22.

³² DCE br. 25.

³³ DCE br. 28.

često zatvorenim srcima naših suvremenika i u njihovim umovima koji su katkad otupljeni blještavilima društva?”³⁴ Odgovor pronalazimo u odnosu. Bog je utjelovljenjem Isusa Krista uša u konkretan odnos s ljudima. Bog je postao jedan od nas, uzeo je naše tijelo, direkto je komunicirao s ljudima dijeleći sve životne tegobe života na Zemlji. Glavni polazištej govora o Bogu danas je govor o povijesnom Isusu i konkretnim činjenicama o Isusovu zemaljskom životu. Da bi kršćani mogli tako razgovarati s drugima važno je da sami dobro poznaju povijesnoga Isusa i da su razvili s njim odnos kroz molitvu i razgovor. Tek nakon što povijesne činjenice pređu iz primljenih informacija u odnos možemo reći da je osoba uistinu prihvatila Isusa za Boga. Osoba koja je upoznala Isusa kada govori o Isusu, pokazuje poštovanje prema sugovorniku i njegovim različitim uvjerenjima i spoznajama, iskreno svjedoči o vlastitom iskustvu živoga Boga, postavlja pitanja koja sugovornika potiču na propitivanje vlastitih stavova i uvjerenja, pokazuje suosjećanje prema onima koje prolaze kroz vjerske dileme i izazove, strpljivo čekaju ako netko još nije spreman za razgovor o Bogu. Nikada kada govorimo o Bogu ne smijemo isključiti transcendentnu dimenziju i čudesni Božji milosni zahvat u srcu onoga koji sluša.

³⁴ https://www.vatican.va/content/benedict-xvi/hr/audiences/2012/documents/hf_ben-xvi_aud_20121128.html (pristupljeno 2.IX.2023.)

3. PAPA FRANJO - poziv na milosrđe

Papa Franjo od samoga početka svoga pontifikata naglašava kako je današnjem čovjeku potrebno milosrđe koje će se živjeti u sadašnjem trenutku koji je savršen za činiti djela milosrđa. Najprije je potrebno iskusiti Božje milosrđe, a onda iz tog iskustva biti znak Božjeg milosrđa drugima. Ono mora biti vidljivo u našem pogledu i riječima koje preobražavaju i tako dotiču drugoga uključujući i potičući ga na življenje milosrđa. Papa ističe koliko je važno oslušivati Riječ Božju kako bismo mogli doista čista srca postati vidljivim znakom Božje nježnosti i milosrđa. „Treba, dakle, snažnije zaživjeti kršćanska specifičnost: objava Isusa Krista kao Božjega milosrđa.“³⁵ Milosrđe je neizmjereno i papa ga pokušava kroz svoj pontifikat ljudima približiti i potaknuti ti ih da ga iskazuju jedni drugima. Posebno u vremenu u kojem se nalazimo gdje su svi potrebni milosrđa i ljubavi, a mi kao kršćani dužni smo im iskazivati ono što je nama iskazao sam Isus Krist.

Upravo iz toga razloga papa Franjo proglasio je godinu milosrđa : „Sveta godina započet će 8. prosinca 2015., na svetkovinu Bezgrješnoga začeca Blažene Djevice Marije.“³⁶ Uočavamo kako je papa htio dati dodatni pečat tom jubileju milosrđa proglašujući ga upravo na tako značajan dan stavljajući nam pred oči primjer Blažene Djevice Marije koja je možemo se usuditi reći zasigurno najljepši znak Njegove vidljive milosrdne ljubavi. Primjećujemo kako papa otkriva koliko je ljubav postala „nevidljiva“ po nama koji sebe nazivamo Isusovim učenicima.

U ovom dijelu dotaknut ćemo tri dimenzije milosrđa koje se ističu u mislima pape Franje. Za početak ćemo nešto reći o milosrđu i pravednosti i na koji način ono djeluje. Zatim ćemo spomenuti milosrđe i opraštanje kao bitnu dimenziju milosrđa, jer bez oprosta nismo sposobni biti milosrdni ni prema sebi ni prema drugima. Nakon toga progovorit ćemo o odnosu milosrđa i spasenja, kao našeg konačnog cilja. A za kraj smo odlučili progovoriti o posadašnjem milosrđu, njegovu življenju u ovom trenutku i na ovom mjestu.

³⁵ Ivan Šaško, *Franjine riječi Milosrđe*, Salesiana, Zagreb, 2016., str.7-8

³⁶ PAPA FRANJO, *Misericordiae vultus – Lice milosrđa*. Bula najave izvanrednog jubileja milosrđa, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2015.,str.6

3.1. Milosrđe i pravednost

Razmišljajući o milosrđu neizostavno je spomenuti jedno od važnijih pitanja koje se veže uz aktualnu temu, a to je kakav je odnos milosrđa prema pravednosti. Jesu li te dvije riječi u suprotnosti ili se upotpunjuju? Koristeći ih u svakodnevnom govoru vidimo kako često na pogriješan način shvaćamo milosrđe kada mislimo da je ono nešto što možemo naručiti u bilo kojem vremenu i na bilo kojem mjestu. „Takvo shvaćanje ponižavalo bi Boga, a njegovo bi milosrđe prikazivalo kao nužno djelovanje, a ne kao milost. Ponižavalo bi i čovjeka, ako bi se dijelilo proizvoljno.“³⁷ Iz toga vidimo kako bi milosrđe postalo potpuno u suprotnosti od naše osobe i djelovanja. Takav način shvaćanja milosrđa ograničio bi Boga na naše samo ljudsko shvaćanje koje je uvijek u suprotnosti od Božjega koje je nedokučivo i nadilazi ljudsku spoznaju. U svojoj ljubavi Bog nama svojom providnošću „upravlja“, a da nas ne ograničuje u našoj slobodi, jer često se dogodi da čovjek sam sebe zarobi na razne načine. Neispravnim takvim stavom čovjek sebe na određeni način blokira i ne ostavlja prostora da ga Božja ljubav obnovi. Takvim načinom milosrđe bi postalo kao nešto što je bijedno, protivno od onoga što milosrđe jest a to je potvrda drugoga u ljubavi. Kada drugoga ljubimo onda to činimo istinski ljubeći ga po njegovim krepostima i manama. „Milosrđe ne može dokinuti istinu i zahtjev za pravednošću.“³⁸ Uzimajući to u obzir vidimo kako ljudska pravda može dovesti do toga da zapravo bude još veća nepravda. Uočavamo u pojedinim situacijama da čovjek vodeći se svojim vlastitim osjećajem superiornosti želi vladati nad drugima u ime pravednosti. Takvim razmišljanjem zatvara se Božjem djelovanju jer je njegova nutrina ispunjena antipatijom. „Pravednost treba milosrđe da bude pravedna, da se zaštiti od vlastitih pretjerivanja, da ne bude pogubna i despotska. Samo istinsko milosrđe ostvaruje pravednost.“³⁹ Dolazimo do spoznaje da pravednost ne može u potpunosti oživjeti i preobraziti kao što to može napraviti ljubav koja je milosrđe, jer ona vraća čovjeka svome Stvoritelju, sebi i drugima. „Tu tešku ravnotežu Gospodin ostvaruje ekonomijom spasenja, čineći od milosrđa višu pravednost.“⁴⁰ Na tom tragu papa Franjo donosi ove riječi : „To nisu dvije oprečne stvarnosti, već dvije dimenzije jedne stvarnosti koja se postupno razvija, sve dok ne postigne svoj vrhunac u punini ljubavi.“⁴¹ Prvenstveno iz te ljubavi rađa se Isusov poziv na metanoju koji je upućen svima. To je glavni

³⁷ Robert Cheaib, *U Božjem krilu*, Salesiana, Zagreb, 2016., str. 49

³⁸ Isto. str.50

³⁹ Isto. str.51

⁴⁰ Isto. str.51

⁴¹ PAPA FRANJO, *Misericordiae vultus – Lice milosrđa*. Bula najave izvanrednog jubileja milosrđa, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2015.,str.29

razlog stalnih sukoba koje Isus ima s pismoznancima i farizejima jer se oni samo drže „mrtvog slova“ zakona, provode čisti zakon bez ljubavi. Takva način dovodi do toga da brata čovjeka osuđuju i progone jer se ogriješio o neko slovo zakona, makar taj grijeh bio iz životne potrebe. Takve primjere nalazimo kod Isusu u evanđelju kada on subotom liječi potrebite i oslobađa ih od spona grijeha. A farizeji ga napadaju zbog pravednosti zakona i prebacuju mu kako subotom nije dopušteno ništa činiti. Jer je u njihovim očima zakon ispred čovjeka i bez te ljubavi koja rađa milosrđem zapravo smo nepravedni. Zato Isus naglašava da nije čovjek radi subote, nego subota radi čovjeka. Drugim riječima mogli bismo reći kako Isus pokušava objasniti revnim vršiteljima Zakona smisao svih zakona i propisa, a to je pravednost prožeta ljubavlju kao takva, ona reflektira milosrđem. To milosrđe iskusio je jedan revni vršitelj zakona, sveti Pavao. On je poštujući Zakon progonio kršćane, a sve zbog toga jer u njegovom djelovanju nije bilo milosrđa nego samo pravednosti. Sve do jednog trenutka kada ga je dotakla Božja milost i zahvatila svu njegovu nutrinu i učinila da jedan pravednik svjesno i slobodno želi podnositi nepravdu kako bi posvjedočio milosrđu. To iskustvo milosrđa tjera ga da i naviješta onoga koji ga je dotaknuo i preobrazio, koji mu je oči otvorio i srce smekšao. Iskustvo Boga na bilo kojoj razini, a ovdje govorim o milosrđu, čovjeka tjera na djelovanje na potrebu da i druge dovede k tome i da radosno navještaju obraćenje što i sam papa Franjo u svojim govorima potvrđuje i naglašava kada kaže da: „Iskustvo milosrđa donosi radost“.⁴² Ipak, ne smijemo zbog iskustva milosrđa zalutati pa pravednost potpuno isključiti ili odbaciti. Pravednost nas uči da svatko po zaslugama dobiva svoju kaznu koju mora podnijeti, ali to nije kraj. Bog ne odbacuje pravednost nego se njom služi da ljudima iskaže svoju nježnost i milosrđe, kao početak obraćenja. Božja pravednost nije kao ljudska. „Ako bi se Bog ograničio samo na pravednost, prestao bi biti Bog, bio bi poput ljudi koji pozivaju na čisto poštivanje zakona“.⁴³ Kada se čovjek ogriješio o zakon onda za to dobije kaznu, a Bog preko te kazne djeluje i u čovjeku budi klicu obraćenja iskazujući mu svoju nježnost i oprostjenje. Iz toga vidimo kako Bog nije onaj koji odbacuje pravednost, štoviše služi se njom kako bi grješnicima iskazao svoju ljubav i milosrđe. Bog je jedini pravi sudac koji svojim sudom ne vidi do beznađa nego otvara put milosrđa za razliku od nas ljudi. Mi olako osuđujemo, a pritom zaboravljamo da smo i mi sami grješnici i da nas je Bog, jedini pravedni sudac, oslobodio naših okova i darovao nam novi život. Zbog toga čovjek dolazi do spoznaje da nema potrebe da drugoga sudi jer je i sam shvatio da njegov sud nije pravedan pred

⁴² PAPA FRANJO, *Misericordiae et misera*. Apostolsko pismo na zaključenju izvanrednog jubileja milosrđa, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2017.,str8

⁴³ PAPA FRANJO, *Misericordiae vultus – Lice milosrđa*. Bula najave izvanrednog jubileja milosrđa, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2015.,str.33.

Bogom. Papa ističe: „Mi sudimo, to je naša navika i ne znamo načiniti mjesta razumijevanju i milosrđu.“⁴⁴ Riječi koje je papa rekao trebale bi u nama probuditi želju za promjenom koja će nas osloboditi naših krivih osuda drugih. Slobodno možemo reći da razmišljajući na takav način čovjek kao da boluje od neizlječive bolesti koja se širi poput „zaraze“ ne samo po njegovom tijelu nego prelazi i na sve one s kojima se susreće. Zbog toga nam Isus ostavlja trajni podsjetnik pravednog suda kada nam u Matejevom evanđelju kaže: „*Ne sudite da ne budete suđeni! Jer sudom kojim sudite bit ćete suđeni. I mjerom kojom mjerite mjerit će vam se.*“ (Mt 7,1-3). Ove riječi trebaju nam biti trajna opomena da se ne upuštamo u uloge „pravednih“ sudaca jer ćemo samo sebi tako prepisati osudu koja je nemilosrdna i daleko od svega što nam Bog govori i pokazuje. Punina te ljubavi i milosrđa dogodila se na križu.

3.2. Milosrđe i opraštanje

Na temelju vlastitoga iskustva papa Franjo je u godini Jubileja uočio veliku potrebu da stavi naglasak na temu opraštanja. „U Bibliji grešnik je dužnik kojemu Bog, opraštanjem otpušta dug.“⁴⁵ Svatko od nas u svome životu ima na neki način iskustvo oprosta. Često primjećujemo kako smo sami prema sebi zatvoreni jer ne znamo oprostiti. Ako nismo u stanju sebi oprostiti onda ne možemo ni drugima. Takav nas način postupanja prema nama samima i drugima čini zatvorenima prema Božjoj ljubavi koja nas prva dotiče i traži od nas promjenu. Čovjek uvijek iznova upada u zamku zloga kada misli da mu se njegov grijeh ne može oprostiti i kada se osjeća da je napušten od Gospodina zbog grijeha koji je počinio iz svoje slabosti ili neznanje. Na temelju takvog razmišljanja čovjek zbog svoga osjećaja krivnje koju je spoznao i svoje bijede misli da ne može zamoliti i tražiti od Gospodina oprostjenje. Na tom tragu i sveta Faustina u svom Dnevniku Milosrđe Božje u mojoj duši zapisuje ove Isusove riječi : „O, kako me teško ranjava nepovjerenje duša. Te duše priznaju da sam svet i pravedan, ali ne vjeruju da sam milosrdan, ne vjeruju mojoj dobroti.“⁴⁶ Takvim stavom, odnosno doživljajem sprječavamo da nas Božja milosrdna ljubav zagri. Papa ističe: „Bog sve oprašta, pruža novu mogućnost svima, izlijeva svoje milosrđe na sve koji ga traže. Mi smo ti koji ne znamo opraštati.“⁴⁷ Na

⁴⁴ Ivan Šaško, *Franjine riječi Milosrđe*, Salesiana, Zagreb, 2016., str.56

⁴⁵ Ur. Xavier Leon-Dufour, preveo: Mate Križman, *Riječnik biblijske teologije*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1988., str. 782

⁴⁶ Sv. Marija Faustina Kowalska, *Dnevnik – Milosrđe Božje u mojoj duši*, Zagreb, 2016., str.173

⁴⁷ Papa Franjo, *Božje je ime milosrđe*, Verbum, Split, 2016.,str.92

temelju papinih riječi možemo postati svjesniji da opraštanje nije samo riječ koju čujemo usputno u našim razgovorima i upotrebljavamo je kada nam se to čini prikladno. Možemo se istinski zapitati zbog čega smo zatvoreni prema oprostima? Zašto očekujemo da su drugi ti koji trebaju oprostiti sebi i drugima? Zar stvarno mislimo da se ta pitanja odnose na sve druge osim na nas same? Takva pitanja koja su postavljena dovode nas do toga da dublje uronimo u smisao opraštenja, da sami sebe stvarno pogledamo do u najdublje pore našega srca i da vidimo što se zapravo u njemu nalazi. To nas dovodi do sljedećeg pitanja jesmo li doista spremni zaustaviti se nad sobom i shvatiti da smo mi ti koji smo grješni, koji smo prvi potrebni Božjeg oprosta? Na tom tragu papa Franjo ističe: „Raskajani grješnik zbog svoje slabosti iznova pada u grijeh ponovo nalazi opraštenje ako prizna da mu je potrebno milosrđe.“⁴⁸ Samo priznajući da smo grešni ljudi i potrebni Božjeg opraštenja možemo otvoriti svoje srce koje će tek tada biti spremno da prihvati Božju ljubav, to jest njegovo milosrđe. Najbolji primjer tog priznanja da smo grješni i da nam je potrebno opraštenje nalazi se u molitvi Gospodnjoj, u onoj molitvi koju nam je sam Isus ostavio kao uzor svake molitve. U jednom dijelu Očenaša nalazi se: „...i otpusti nama duge naše kako i mi otpuštamo dužnicima našim...“. Iz ovoga shvaćamo da nama Bog neće oprostiti ako mi ne oprostimo svojim bližnjima. „Ljubav i opraštanje vidljiv su i konkretan znak da je vjera preobrazila naše srce i omogućuje nam izraziti u nama sam Božji život.“⁴⁹ Zbog važnosti te preobrazbe koja se događa u nama papa Franjo stavlja još jedan neizostavni faktor bez kojega bi bilo nemoguće zamisliti govor o opraštanju u godini Jubileja a to je sakrament svete ispovijedi. „Pristupiti sakramentu kojim bivamo pomireni s Bogom isto je što i imati izravno iskustvo njegova milosrđa.“⁵⁰ U Svetom pismu nalazimo to izravno iskustvo milosrđa koje papa Franjo spominje. Ako se prisjetimo Isusove osude i smrti na križu gdje je bio između dva razbojnika. Evanđelist Luka nam u svom izvještaju evanđelja donosi pokajanje onog dobrog razbojnika koji je prekorio onog drugog koji je Isusa ismijavao i rugao mu se. To je jedini slučaj u cijelom Svetom pismu gdje nalazimo da je Isus direktno nekome rekao da će biti u raju s njim. Po svom život taj dobri razbojnik nije zaslužio ništa nego osudu i to onu pravednu. Ali po milosti Božjoj koja mu je iskazana zbog obraćenja i pokajanja u posljednji tren biva spašen i s Isusom odlazi u raj. Ovo je pokazatelj kako snažno može djelovati Božje milosrđe. Ono je toliko snažno i nedokučivo da premošćuje najveće ponore i izvlači nas grješnike iz njih. Baš onako kako kaže jedan stih korizmene pjesme: „milosrđe tvoje veće nego moje sve krivine“. Zbog toga taj sakrament koji nam je Isus ostavio kao sredstvo spasenja ne smijemo

⁴⁸ Isto. str.93

⁴⁹ Ivan Šaško, *Franjine riječi Milosrđe*, Salesiana, Zagreb, 2016., str.96

⁵⁰ Isto. str.98

olako shvaćati, već se moramo zaista pokajati kako bi Božja milost mogla djelovati u nama i spasiti nas od nas samih i od naših grijeha. Bog nas je stvorio bez nas, ali nas neće spasiti bez nas, kako kaže sv. Augustin.

3.3. Milosrđe i spasenje

Ovdje ćemo progovoriti o milosrđu i spasenju. Ono je potpuno logičan slijed ako se prisjetimo prijašnjih naslova; milosrđe i pravednost te milosrđe i opraštanje. Naime, samo slobodan čovjek može se spasiti. Pod slobodan mislimo na čistoću srca i duše odnosno oslobođen od grijeha. A to se sve postiže pomoću milosrđa u suradnji s pravednošću i opraštanjem. Ovdje ćemo pokušati dati uvid u to spasenje koje svi iščekujemo i kojem se svi nadamo. Da bi mogli bolje zamisliti to buduće spasenje koje iščekujemo prisjetit ćemo se Izraelaca u Starom Zavjetu i njihove borbe do slobode. Od početka oni su bili izabrani Božji narod koji se iznevjerio i upao u grijeh. Naglašavamo grijeh jer da nije bilo toga stanja on bi zauvijek bio u Božjoj milosti i ne bi bilo potrebe za izvanrednim djelovanjem. Bog ga je napustio nakon što mu se iznevjerio i prestao mu je iskazivati svoje milosrđe, odnosno kako su se oni udaljili od njega on ih je prepustio na milost i nemilost svijeta. Tek kada su se pokajali i spoznali svoj grijeh i na taj način zatražili oprost od Gospodina on im je pružio svoju ruku i iskazao im svoje milosrđe. Ovdje možemo primijetiti kako se u slučaju Izraelaca u egipatskom ropstvu milosrđe prikazuje u sve tri dimenzije koje smo naveli. Priznaju da je Bog pravedan i da su zaslužili to što im se događa, kaju se i traže oprost i na kraju ih Bog po svom milosrđu spašava od teškog jarma pod kojim se nalaze u Egiptu. To je primjer jednog naroda u Staro zavjetu, a u Novom zavjetu imamo primjer samog Isusa koji tumači tko je i što je. Svima nam je dobro poznata činjenica tko je Ivan Krstitelj i koja je njegova uloga bila, da navijesti ljudima Isusa Krista prije nego on zaista dođe. Evanđelist Matej nam u svom izvještaju donosi sumnju Ivana Krstitelja u ono što čuje o Isusu, Ivan nije siguran je li to onaj Mesija kojem je on pripravljaio put ili netko drugi. Zbog tamnice u kojoj se nalazi i koja ga sprječava da sam pođe Isusu u susret on tamo šalje svoje učenike. Ivan kao i svi mi želi čuti da je to Isus, onaj Mesija i Spasitelj zbog kojeg je čitav život radio i propovijedao, ali opet želi bit siguran. Isusu mu daje konkretne primjere koji potvrđuju da je došao Spasitelj svega svijeta. Svi oni bolesni, ožalošćeni i napušteni dolaskom Isusa Krista bivaju spašeni i oslobođeni jarma svog koji su nosili cijeli život. Slijepci gledaju, hromi hodaju, nijemi govore... To su konkretna djela

milosrđa koje Isus čini i na taj način pokazuje kako je Bog došao ovaj svijet spasiti. Dakle, Isus Krist zaista je taj spasitelj kojeg je Ivan iščekivao od početka i sada ga je napokon dočekaio. Ovim djelima Isus iskazuje to Očevo milosrđe koje je došao iskazati svim potrebnima. Na isti način nama u naslijeđe ostaje trajan primjer milosrđa koje možemo i moramo činiti jedni prema drugima kako bi se svi zajedno spasili i radovali u Gospodinu. Na tragu ovih riječi je i papa Franjo koji nam na početku svoje bule pokazuje što je uvjet spasenja. „Uvijek imamo potrebu razmatrati otajstvo milosrđa. Ono je izvor radosti, vedrine i mira. Ono je uvjet našeg spasenja“.⁵¹ Dakle, nitko ne može biti spašen ako se ne otvori Božjem milosrđu. To nam potvrđuje i Katekizam br.2008: „Čovjekova zasluga pred Bogom u kršćanskom životu počiva na tome što je Bog slobodno odlučio čovjeka pridružiti djelu svoje milosti“.⁵²

Svako djelo milosrđa koje učinimo pa makar to bilo i neko neznatno u onome kome se iskazuje milosrđe budi radost, vedrinu i mir. Cilj i samog Boga je da na zemlji i u svim ljudima zavlada mir, ljubav i jedinstvo. Cijeli život Isusa Krista podređen je naumu Božjem da žrtvujući svoga sina svijete spasi i oslobodi od zla. Prije vrhunca spasenja i Božjeg milosrđa i svemoći koja se očitovala na križu, a ona i u uskrsnuću. Kroz svoj cijeli život Isus prikazuje milosrđe i naglašava potrebu za njim. Ako se vratimo na početak Isusova života i sjetimo gdje se on, Spasitelj svega svijeta, rodio i u kojim prilikama. Onda ne možemo ne zamijetiti da je on baš htio biti potreban ljudskog milosrđa, a doživio je ono suprotno. Kroz povijest svog javnog djelovanja drugima je iskazivao milosrđe i ljubav kako bi ih priveo k spasenju, a zauzvrat je mnogo puta bio protjeran, neshvaćen i iskušavan. Ali opet nije odustao od milosrđa koje mu je Otac povjerio da ga svijetu iskaže. Vrhunac tog milosrđa događa se pred očima svega svijeta, na Kalvariji. U onim najstrašnijim trenucima za čovjeka kada se duša rastaje od tijela i još na koji okrutan način, raspet na križu. On, jedini pravednik, vapi Bogu za nas nepravedne i moli da se nad nama iskaže milosrđe, a ne zaslužena srdžba. Kad je svoj duh predao Ocu već je bio spreman plan spasenja za nas. Jedini način da se oslobodimo od zloga i da spasimo svoju dušu je da nas Bog po milosrđu svome spasi. A on je to učinio, pobijedivši smrt na drvu križa i slavno uskrsnuvši od mrtvih.

To je kratka povijest spasenja ljudskog roda i smisao onoga što mi jesmo i zašto živimo. Stvoreni smo na sliku Božju, ljubljena smo djeca Božja i dana nam je potpuna sloboda. U slobodi možemo izabrati hoćemo li svoj život spasiti li izgubiti. Krštenjem smo svoju vjeru

⁵¹ PAPA FRANJO, *Misericordiae vultus – Lice milosrđa*. Bula najave izvanrednog jubileja milosrđa, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2015.,str.5

⁵² Katekizam Katoličke Crkve, objavljen apostolskom konstitucijom Ivana Pavla II. „*Fudei depositum*“, 11. listopada 1992. br. 2008.

ispovjedili i krenuli na put za Isusom, ali tim sakramentom smo se i obvezali da ćemo svoju vjeru svjedočiti i trajno prenositi drugim. Bog nam je ostavio i darovao sakramente kao vidljive znakove svoje nevidljive milosti preko kojih se možemo spasiti i iskusiti njegovo milosrđe. Svaki njegov korak k nama nije po našim zaslugama i sposobnostima nego iz čistog milosrđa kojeg Stvoritelj ima prema svojim stvorenjima, a sve s ciljem spasenja. Kako ne bi na našem životnom putu zalutali i udaljili se od njegovog nauma, a to je spasenje svega svijeta po milosrđu. Na nas je izlio Duha Svetoga da zauvijek bude s nama. Primanjem Duha Svetoga svaki kršćanin je dužan svoju vjeru hraniti i čuvati kako bi ona rasla i napredovala. Rast će jedino ako se bude napajala iz pravnih izvora, a to su Pismo, sakramenti, molitva.⁵³

Od početka svijeta Bog iskazuje svoje milosrđe i spasenje nad cijelim narodom, danas je situacija slična, ali opet različita. Svako vrijeme nosi svoje teškoće i probleme i nažalost kroz cijelu povijest vode se razno razni ratovi u kojima uvijek nevini stradavaju i tu se uvijek postavljaju pitanja; a gdje je Bog sada? Ako je Bog kako ne spašava nevine koji ginu i stradavaju? Pitanja su potpuno logična i ljudska, ali Bog ima svoju logiku i ona se naziva logika spasenja. Nitko ne može bolje znati od samog Boga što i kako treba i na koji način. Ta on je sve stvorio i svog jedinca nam je dao kao zalog otkupljenja. Zar to nije dovoljno? Na tom tragu papa Franjo donosi : „Spasenje koje Bog nudi djelo je njegova milosrđa. Ne postoji ljudski čin, ma kako dobar bio, kojim možemo zaslužiti tako velik dar.“⁵⁴

3.4. Aktualnost milosrđa

Prije nego započnemo pričati u vremenu u kojem milosrđe djeluje, a to je sad i ovdje. Potrebno je ukratko ga definirati; milosrđe nije neko znanje, nego dodir. Poznajući Boga i njegovo milosrđe, pozvani smo biti nositelji milosrđa u svijetu, srce milosrđa.⁵⁵ Milosrđe se iskazuje ljubeći sebe i druge, jer čovjek koji ne voli sebe i ne prihvaća Božju milost koja se događa u njemu ne može voljeti ni druge. Zato Isus kroz Sveto pismo kada prigovara pismoznancima i farizejima poziva se na proroka Hošeu i onu njegovu „milosrđe mi je mило, a ne žrtva“. A to milosrđe sažeto je i u zapovijedima ljubavi koje nam je Isus ostavio kao temelj

⁵³ Usp. Ur. Xavier Leon-Dufour, preveo: Mate Križman, *Riječnik biblijske teologije*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1988., str.1236

⁵⁴ Ivan Šaško, *Franjine riječi Milosrđe*, Salesiana, Zagreb, 2016., str.139

⁵⁵ Usp. Robert Cheaib, *U Božjem krilu*, Salesiana, Zagreb, 2016., str.63

svega. U njima je sažeta ljubav prema Bogu i prema čovjeku. A ljubav je taj dodir milosrđa koji smo spomenuli na početku. Isusov poziv na milosrđe je trajno prisutan među njegovim učenicima, među svima nama koji ga nasljedujemo. Potreba da iskažemo braći i sestrama milosrđe uvijek je prisutna i svijet je danas potreban milosrđu, ali u svemu tome postoji jedna zamka, a to je da se naviknemo na neke stvarnosti i prestanemo reagirati na njih.

Za primjer možemo uzeti siromahe i beskućnike kojih su pune ulice svih gradova svijeta. Podrazumijeva se da im je potrebna naša pomoć i milosrđe, ali u nama se isto pojavljuje navika na susrete s njima i u nama budi ravnodušnost, a ne suosjećajnost na koju smo pozvani. Sam papa Franjo u svom nagovoru sinodskim ocima govori o pozivu na iskazivanje milosrđa onima na marginama društva. To je papin trajni poziv i želja da se Crkva uključi u život i bude stvaran ud Kristova tijela koji se brine o drugim udovima, a svima je ista glava, Isus Krist u kojem se očitovao Božje milosrđe. Na tragu poziva koji nam upućuje Isus kada kaže da 'budemo milosrdni kao što je milosrdan naš Otac' i papa nas poziva da budemo milosrdni poput Oca. Milosrđe koje smo primili od Oca ne smijemo smatrati kako da je nešto što je samo privatno za nas, nego je ono poziv da budemo oruđe milosrđa za druge. Kako i sam papa Franjo u svom jednom govoru na jubilarnoj audijenciji kaže: „Življenje milosrđa čini nas misionarima milosrđa.“⁵⁶ Ovaj poziv je upućen svima bez iznimke, ali papa je želio posebno staviti naglasak na svećenike koji su na jedinstven način pozvani biti misionari milosrđa po uzoru na Isusa Krista., Biti ispovjednik po Srcu Isusovu znači pokrivačem milosrđa pokrivati grješnika; učiniti da se više ne srami, već da ponovo osjeti svoje sinovsko dostojanstvo te da iznova može osjetiti gdje se nalazi.“⁵⁷ Iako papa naglašava potrebu za djelatnim milosrđem svećenika, koji su Kristovi namjesnici na zemlji, ne zaobilazi taj poziv ni vjernike laike. Dapače, stalno je naglašena dimenzija milosrđa svugdje i prema svima. Vjernici laici dolaze do izražaja tamo gdje svećenici ni Bogu posvećene osobe ne mogu doći. Baš tamo, na tim mjestima laici su pozvani svjedočiti Boga i njegovo neizmerno milosrđe. To je onaj trajni poziv koji nam je upućen još od Drugog vatikanskog sabora kada su se napravile obnove Crkve. U koncilskim dokumentima dane su jasne smjernice o tome da smo svi pozvani na svetost, na pravednost, ljubav i milosrđe jednih prema drugima. Svaki papa od Koncila je uzeo jednu koncilsku ideju i kroz svoj pontifikat je pokušao približiti i oživit u sadašnjem vremenu, aktualizirati ili kako bi rekla najistaknutija riječ Koncila; *aggiornamento*. Papa Franjo vođen tim pojmom i potrebama svijeta u kojem živimo odlučio je za svoj pontifikat uzeti milosrđe kao temeljni pojam svih

⁵⁶ Ivan Šaško, *Franjine riječi Milosrđe*, Salesiana, Zagreb, 2016., str.122

⁵⁷Isto. str.132

njegovih riječi i djela. Na tragu toga sam papa ističe: „Crkva je pozvana prednjačiti u istinskome svjedočenju milosrđa ispovijedajući i živeći ga kao središte objave Isusa Krista“.⁵⁸

⁵⁸ PAPA FRANJO, *Misericordiae vultus – Lice milosrđa*. Bula najave izvanrednog jubileja milosrđa, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2015.,str.37

ZAKLJUČAK

Milosrđe je tema koja je uvijek prisutna u našim životima kao nešto nezaobilazno. Velika ljubav Božja koja nam je iskazana u milosrđu daje nam slobodu i svijest o tome da smo i mi sami grješni, ali zahvaljujući Božjem milosrđu prema nama imamo mogućnost mijenjati svoj život. Ako smo i sami iskusili milosrđe onda ćemo ga moći i drugima iskazati. Produbljujući svijest o milosrđu ono nas uvijek navodi na propitkivanje naših djela u svakodnevnom životu. Pokazujući milosrdnu ljubav Božju prema nama koja se onda očituje u ljubavi i našem odnosu prema drugim ljudima kroz iskazivanje empatije. Svjedoci smo da u ovom vremenu u kojem živimo sve je ubrzano i dovodi nas do toga da se na razne načine udaljujemo jedni od drugih. Tamo gdje nema istinskog susreta u odnosu s drugim ne možemo govoriti o ljubavi. Upravo je to ono na što papa Benedikt XVI. u svojim djelima naglašava i na što potiče. U središtu svega je govor o ljubavi koja je djelotvorna jer smo ljubljena djeca Božja. Tko ljubi Boga trebao bi ljubiti i bližnjega. Ta kršćanska ljubav je caritas. Njegov nasljednik papa Franjo u svom pontifikatu provodi milosrđe u konkretnim djelima. S obzirom na sredinu iz koje dolazi on u sebi ima razvijen osjećaj za drugoga i zbog toga sve poziva na milosrdno služenje potrebnima. On kao Petrov nasljednik daje konkretan primjer služenja. S obzirom na to da je Božje milosrđe neiscrpivo i neistraživo u ovom radu dotakli smo se samo djelića Božjeg milosrđa kojeg su pokušali kroz svoja djela iskazati papa Benedikt XVI. i papa Franjo. Svima nama ovo može biti poticaj da se istinski preispitamo kakav je naš odnos prema drugima. Jesmo li uistinu milosrdni i sposobni činiti milosrđe u svijetu u kojem živimo?

BIBLIOGRAFIJA

IZVORI

Biblija, KS, Zagreb, 2016.

Cheaib, Rober, *U Božjem krilu*, Salesiana, Zagreb, 2016.

DRUGI VATIKANSKI KONCIL. „Lumen gentium“ – *dogmatska konstitucija o Crkvi*, u: Dokumenti – drugi vatikanski koncil, KS, Zagreb, 1970.

DRUGI VATIKANSKI KONCIL. „Sacrosantum concilium“ – *konstitucija o svetoj liturgiji*, u: Dokumenti – drugi vatikanski koncil, KS, Zagreb, 1970.

Katekizam Katoličke Crkve, objavljen apostolskom konstitucijom Ivana Pavla II. „Fudei depositum“, 11. listopada 1992.

Prema: Rimski misal, obnovljen prema odluci Svetog ekumenskog sabora II. vatikanskog a proglašen vlašću pape Pavla VI., KS, Zagreb, 2014.

Rječnik biblijske teologije, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1988.

Papa Benedikt XVI., *Deus caritas est - Bog je ljubav*. Enciklika o kršćanskoj ljubavi, KS, Zagreb, 2006.

Papa Benedikt XVI., *Spe salvi - U nadi spašeni*. Enciklika o kršćanskoj nadi, KS, Zagreb, 2008.

Papa Franjo, *Evangelii gaudium – Radost evanđelja. Apostolska pobudnica o naviještanju evanđelja u današnjem svijetu*, KS, Zagreb, 2013.

Papa Franjo, *Misericordia et misera. Apostolsko pismo na zaključenju izvanrednog jubileja milosrđa*, KS, Zagreb, 2017.

Papa Franjo, *Misericordiae vultus – Lice milosrđa*. Bula najave izvanrednog jubileja milosrđa, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2015.

Papa Franjo, *Benedikt XVI. Samo jedna Crkva*, KS, Zagreb, 2021.

Papa Franjo, *Božje je ime milosrđe*, Verbum, Split, 2016.

Papa Franjo, *Crkva milosrđa*, KS, Zagreb, 2014.

Papa Franjo, *Kateheze i nagovori o milosrđu*, KS, Zagreb, 2017.

Papa Franjo, *Želim ti dobar život – ti si čudesan*, Verbum, Split, 2016.

Šaško, mons. Ivan, *Franjine riječi Milosrđe*, Salesiana, Zagreb, 2016.

KNJIGE

Fisichella Rino, *Znaci jubileja*, KS, Zagreb, 2015.

Flynn Vinny, *7 tajna Božjeg milosrđa*, Stella Maris, Zagreb, 2016.

Hahn Scott, *Gozba Jaganjčeva*, Verbum, Split, 2020.

Kasper Walter, *Milosrđe temeljni pojam evanđelja – ključ kršćanskog života*, KS, 2015.

Kowalska sv. Marija Faustina, *Dnevnik – Milosrđe u Božjoj duši*, Zagreb, 2016.

Marmion bl. Columba, *Krist - život duše*, Verbum, Split, 2008.

Nouwen Henri, *Povratak izgubljenog sina*, KS, Zagreb, 1999.

Philippe Jacques, *Istinsko milosrđe*, Verbum, Split, 2016.

Ratzinger Joseph Benedikt XVI., *Duh liturgije*, Verbum, Split, 2015.

Ratzinger Joseph Benedikt XVI., *Isus iz Nazareta*, Verbum, Split, 2018.

Sion Victo, *Nada grješnika – Tajna duhovnog realizma*, Verbum, Split, 2014.

DOKUMENTI

Papa Ivan Pavao II., *Redemptoris mater – Otkupiteljeva majka. Enciklika*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1987.

ČLANAK U ČASOPISU

Rebić Adalbert, „Čovjek neki ima dva sina“, *Bogoslovska smotra*, 69 (1999.) 1, 1-11

Tamarut Antun, Božje milosrđe u nauku poslijekoncilskih papa, *Bogoslovska smotra*, 86 (2016.), 3, 625-647

Tomić Celestin, Evanđelje milosrđa, *Obnovljeni život*, 48 (1993.) 5, 439-457

Vuković Davor, Milosrđe u perspektivi nove evangelizacije, *Diaconvesia*, 23 (2015.)
4, 405-407

SVEUČILIŠTE U SPLITU

KATOLIČKI BOGOSLOVNI FAKULTET

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja, *Mirna Bilandžić*, kao pristupnik za stjecanje zvanja magistricice katehetike, izjavljujem da je ovaj diplomski rad rezultat isključivo mog vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio diplomskoga rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga diplomskog rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Split, _____

Potpis

Faith in God's mercy of pope Benedict XVI. and pope Francis

SUMMARY

The paper focuses on mercy as an important concept and reality of the Christian faith, starting especially from the thoughts of Pope Benedict XI and Pope Francis. In the introduction, the very concept of mercy is interpreted with an emphasis on mercy understood in the history of salvation contained in the Holy Scriptures. The importance of mercy in Pope John XXIII is presented here. He gave great impetus to consideration and rediscovering the meaning of mercy for the life of the Church and for today's society in general. The emphasis on mercy and the orientation of the Church towards the poor had great significance for the development of the Second Vatican Council. On this trail, Pope Benedict XVI and Pope Francis made a completely original contribution to the understanding and living of mercy with the documents they issued during their pontificate, but also with the way of understanding and preaching God's mercy. Although they have a different approach, their goal was and remains the same, i.e. God's love which manifests itself in showing mercy to us.

Key terms: mercy, Old Testament, New Testament, Pope John XXIII, Pope Benedict XVI, Pope Francis